

1 Samenvattend overzicht

Geen biografie. Wat we spontaan denken als we de evangelies lezen, is dat we te doen hebben met een biografie over Jezus' leven en optreden. De lessen 'gewijde geschiedenis' zitten daar voor iets tussen. Bij nadere studie blijkt dat we te doen hebben met vier erkende geloofsgetuigenissen die in het kader van geloofsverkondiging, onderricht en vierend samenkomen de 'Jezus van het geloof' ter sprake brengen. Elk in een eigen context en voor eigen publiek! Natuurlijk zijn de (beperkte) historische gegevens die we van de Man van Nazareth hebben belangrijk. We kunnen ze vrijwel uitsluitend distilleren uit onze geloofsbronnen: de vier evangelies. Je kan ze nalezen in het artikel.

Drie stadia in het ontstaan van de evangeliën. Wat de leerlingen van Jezus meemaken met de Man van Nazareth: *zijn woorden en daden* vormen de basis. In het licht van Pasen worden deze *mondeling*, aangepast aan de eigen geloofsgemeenschap doorgegeven. Zoals een 'indruk' op fotopapier destijds in een ontwikkelingsbad tot een 'foto' kon leiden. Stilaan wordt een en ander *op schrift gesteld* en ontstaat er een eigen soort geschriften: de evangelies waarvan er na een tijd vier als authentiek erkend worden.

Matteüs is niet het oudste evangelie. De joods-christelijke schrijver heeft rond het jaar 80 gebruikmakend van het evangelie van Marcus, wellicht in Antiochië voor zijn joods-christelijk milieu dit evangelie geschreven. Samen met Lucas put hij ook uit een gekende 'bron', de 'Quelle'. De relatie christenen-joden staat hem sterk voor ogen. Jezus is de nieuwe Mozes. Hij zet zich af tegen Farizeeën en schriftgeleerden. In vijf grote redevoeringen wordt Jezus als een leraar door Matteüs voorgesteld.

Marcus is het kortste en oudste evangelie, rond 70 geschreven, mogelijk in Rome en wellicht voor christenen die uit het heidendom afkomstig zijn. De Joodse gebruiken legt hij haarfijn uit. Jezus is voor hem de gezondene die de joden verwachtten, de *Zoon van God*. Het typische Messiasgeheim moet helpen om de Messias niet als een succesfiguur, maar als de gekruisigde te zien. Als volgeling van hem zullen zij ook tegenkating ondervinden. Marcus schreef dus voor zijn christenen die in een vervolgingssituatie trouw moesten blijven.

Lucas en de Handelingen der apostelen zijn van dezelfde auteur. Wellicht rond 80 geschreven kende hij ook het Marcusevangelie, maar hij heeft ook heel wat 'eigen' stof. De auteur is een gecultiveerde christen uit het heidendom die goed Grieks kende. Jezus' mededogen en zijn voorkeur voor de armen kenmerken dit evangelie. Lucas ziet het heil dat Jezus bracht bestemd voor alle mensen. Reeds uit zijn kindsheidsverhalen blijkt dit. Jezus'

op-weg-zijn naar Jeruzalem en wat zich daar zal afspelen neemt een grote plaats in. Lucas' verschijningsverhalen eindigen met Jezus' hemelvaart.

Het vierde evangelie 'volgens Johannes' is anders dan de voorgaande drie, de 'synoptici'. Het bevat minder historische gegevens over Jezus, al is de chronologie van het lijdensverhaal dan vermoedelijk juist. Het is pas rond 90 geschreven en heeft veel raakpunten met de omringende hellenistische wereld. Het is een meer *theologisch evangelie* waarin Jezus duidelijk geopenbaard wordt: de icoon van wie God is. In Hem komt God aan het licht. Vooral de liefde die Jezus openbaart in 'tekenen' bereikt een hoogtepunt in zijn dood: de échte openbaring van Gods liefde. Door in Jezus te geloven komt de christen tot deelname aan het leven van Hij die is de Weg, de waarheid en het Leven.

2 Methodische aanwijzingen

In deze bijdrage is er heel wat informatie over het ontstaan en de eigen kenmerken van de vier erkende evangelies. Dat was ook de vraag geweest vanwege diegenen die dit onderwerp voorstelden. Wil je over elk van de vier evangelies nog wat meer informatie, dan raad ik ten eerste de inleidingen op elk ervan uit de Willibrordbijbel aan.

In de besprekingsvragen wordt er ook gepeild naar wat die 'Jezus van het geloof' voor ons eigen christen-zijn betekent. En ook naar de relatie tussen de 'historische Jezus' (wie hij werkelijk was) en wat er over hem 'verkondigd' wordt: dat in Hem alle heil te bereiken valt.

In wat volgt geef ik nog wat informatie over een aantal detailonderwerpen die mogelijk zijdelings in het gesprek ter sprake kunnen komen.

3 Verdere informatie over diverse onderwerpen

Buiten-bijbelse bronnen waarin een zekere Jezus ter sprake komt

Wil je meer weten over de enkele schaarse buiten-bijbelse bronnen die een zekere Jezus of de 'christenen' vermelden, klik dan b.v. op deze link

<https://verizine.nl/buiten-bijbelse-bronnen-over-jezus/> .

Vier canonische evangelies – maar daarnaast diverse apocriefe

Naast de vier evangelies die in de canon van het N.T. zijn opgenomen, zijn er nog andere. Ze worden 'apocriefe evangelies' genoemd, naar het Griekse woord apokrifos dat 'verborgen', 'geheim' betekent. Ze bevatten meestal veel meer legendarische, fabelachtige verhalen die meer aan de nieuwsgierige interesse naar details willen voldoen. Meermaals vinden ze hun oorsprong in afgescheiden of

ketterse groepen. Wie meer over wil weten over welke evangeliën het gaat, kan terecht op internet. Zoek naar 'apocriefe evangeliën'.

In het kader van prediking (verkondiging) – vieren en catechese (onderwijs) wordt het geloof in de opgestane Heer verkondigd, gevierd en onderwezen. Hierover wat meer informatie uit Etienne Charpentier, *Wegwijs in het Nieuwe Testament*.

1 Prediking

Vanaf het begin verkondigden de discipelen hun geloof in de opgestane Jezus. Dit gebeurde eerst aan de joden, vervolgens aan de heidenen. Dat deden ze in korte bewoordingen waarin ze het wezenlijke van de blijde boodschap samenvatten. Het Grieks woord voor deze verkondiging is kerygma. Het kerygma is de roep van de heraut, van de stadsomroeper. De discipelen zeiden: 'U hebt Jezus gekruisigd, maar God heeft hem opgewekt, hem verhoogd, hem Heer gemaakt, en wij zijn daarvan getuigen. Hij zendt ons zijn Geest. Geloof in de blijde boodschap en u zult worden gered.'

Ook verzamelden zij diverse zaligsprekingen die Jezus had uitgesproken om deze blijde boodschap te verkondigen: van nu af zijn de armen niet langer arm, omdat God is gekomen om zijn Koninkrijk te vestigen.

En ze vertelden over de wonderen van Jezus die zijn overwinning over kwaad, lijden, ziekte en dood toonden.

Bovendien herhaalden zij de gelijkenissen van Jezus, die vorm van onderricht door middel van verhalen die heel goed en op een eenvoudige manier uitdrukking geeft aan het geluk dat Jezus brengt en aan de noodzaak een keuze te maken.

2 Viering

De discipelen herhaalden Jezus' laatste avondmaal dat betekenis verleende aan zijn dood. Aanvankelijk, toen alleen de eerste discipelen er nog maar waren, was het niet nodig het tot in alle bijzonderheden uit te leggen: ze wisten heel goed waarom het ging. Ieder van hen kon nog zeggen hoe hij dit laatste avondmaal verstond: we kunnen ons voorstellen dat Petrus vertelde hoe hij zijn meester had verraden en dat Johannes zei wat hij aan de voet van het kruis had gevoeld.

Maar al spoedig waren er andere discipelen die Jezus niet hadden gekend en aan wie de betekenis van deze handelingen van het breken van het brood en het drinken van de wijn uit de beker wel moest worden uitgelegd. Dat is waarschijnlijk de manier waarop al heel spoedig een eerste lijdensverhaal is ontstaan.

Maar toen de discipelen dit verhaal vertelden, hadden ze het niet over het lijden en sterven van iemand die dood was maar van iemand die leefde - en dat veranderde alles. Het lijdensverhaal wordt, evenals alle andere verhalen over Jezus, verteld in het licht van de opstanding.

In deze liturgische context herinnerden zij zich ook bepaalde daden van Jezus die ertoe bijdroegen de maaltijd beter te begrijpen: de spijziging van een grote menigte bijvoorbeeld, toen Jezus met een paar broden en vissen duizenden mensen voedde.

3 Onderwijs of catechese

Degenen die pas gedoopt waren moesten ook leren leven als discipelen van Jezus. Om te ontdekken hoe zij in gemeenschap moesten leven, en om een antwoord te kunnen geven op de vele vragen die het leven van alledag deed rijzen, grepen de discipelen terug op het leven van Jezus, zijn woorden en daden. Ze maakten gebruik van de gelijkenissen die Jezus had gesproken en pasten ze toe op de actuele situatie: ze moesten waakzaam zijn, wakker blijven, de goede aarde zijn waarin het zaad kon groeien... Ook de wonderen van Jezus dienden als onderricht: de kleine gemeenschap had het gevoel een nietig bootje te zijn dat door de storm op de woeste baren heen en weer werd geslingerd; ze kon alleen overleven omdat de opgestane Heer de storm trotseerde in antwoord op het gebed van zijn kerk: 'Heer, red ons!' Hoe zouden de autoriteiten handelen? De discipelen herinnerden zich dat Jezus hun had gezegd: 'Jullie zijn de dienstknechten van anderen' en hun slechts twee regels had meegegeven: was elkaar de voeten en vergeving.

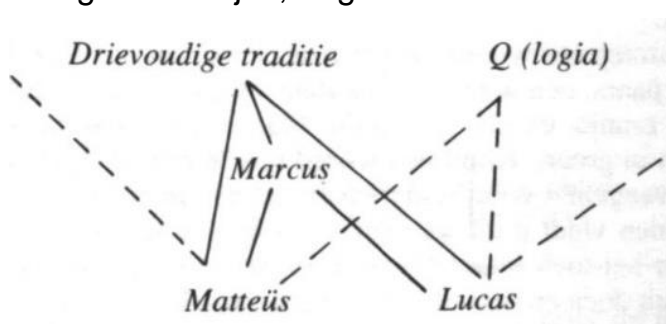
Vier evangelies, drie (de synoptische) plus één (het zgn. 'vierde evangelie') op basis van CCV in het bisdom Gent, *Met een naam en een gezicht*, p. 116v. en van Etienne Charpentier, *Wegwijs in het Nieuwe Testament*.

Het genre 'evangelie' is iets heel specifiek. Mgr. Paul Van den Berghe geeft er volgende gevatte omschrijving van:

"Naar inhoud en bedoeling is een evangelie een geloofsgetuigenis en geloofsbelijdenis. Naar zijn literaire vorm is een evangelie 'een geschrift dat woorden van Jezus en verhalen over Jezus, uit een levende kerkelijke traditie afkomstig, samenbundelt in een min of meer gesloten (soort) biografisch verhaal (chronologisch en geografisch) van zijn optreden, verteld in het licht van zijn levenseinde, en met als laatste en beslissende interesse: datgene ter sprake te brengen wat God zelf ons gezegd heeft door Jezus en over Jezus".

Drie van de vier evangelieverhalen lijken met elkaar verwant. Het zijn de **synoptische evangelies** Mattheüs, Marcus en Lucas.

Matteüs en Lucas - die hun verhaal componeerden tussen 80 en 90 n.C. - hebben ongeveer hetzelfde 'raamverhaal' als Marcus. Ze hebben ook heel wat stof die ze nagenoeg als Marcus vertellen. Daarom veronderstellen bijbelgeleerden dat zij het evangelie van Marcus hebben gekend en ten dele overgenomen. Daarnaast hebben beiden redelijk wat materiaal - voornamelijk woorden van de Heer - dat ze hoewel niet altijd op dezelfde plaats toch op vrijwel identieke manier publiceren, maar bij Marcus niet te vinden is. Daarom veronderstellen wetenschappers dat ze een gezamenlijke, ongekende - wellicht schriftelijke - bron hebben aangeboord.

Deze wordt naar het Duitse woord voor 'bron' door de exegeten 'Quelle' (Q afgekort) genoemd. Ten slotte hebben zowel Matteüs als Lucas woorden en verhalen die we alleen bij die ene auteur terugvinden. Dat betekent dat ze ook hebben geput uit eigen tradities, 'Sondergut' genoemd. Dit alles (zie het schema) maakt dat

men de evangelies van Marcus, Matteüs en Lucas naast elkaar kan schikken om ze samen te bekijken. Daarom krijgen deze drie de naam '*synoptische evangelies*', naar het Grieks *sunopsis* dat 'gezamenlijk overzicht' betekent.

4 Suggesties voor een gebedsmoment

(Breng mee: een N.T. en de cd 'Door de wereld gaat een lied. **Deel 15**, nr. 19)

4.1 **Lied** Z.J. 739 Als gij naar de woorden luistert (op cd beluisteren + meezingen) – tekst in Zingt Jubilate.

4.2 **Twee evangelieteksten:** Lc. 1, 1-4 (begin van het Lucasevangelie) en Joh. 20, 27-31 (het oorspronkelijk einde van het 4de evangelie)

4.3 Voorbeden

De melodie van '*God U bent liefde*' (Taizé) kan je beluisteren op

<https://www.youtube.com/watch?v=pnCojB7sW2o>

Bidden we voor hen die in Bijbel- en gebedsgroepen waken bij het Woord van God en luisteren naar wat God hen toevertrouwt....

♪ God U bent liefde, bron van het leven.

Bidden we voor hen die in de tekenen van de tijd de werking van Gods Geest op het spoor komen en gehoor geven aan wat Hij hen ingeeft....

♪ God U bent liefde, bron van het leven.

Bidden voor hen die in mensen zonder aanzien de levende Heer ontmoeten en volgen in dienstbaarheid....

♪ God U bent liefde, bron van het leven.

Bidden wij voor openheid en ontvankelijkheid bij onszelf om in de evangelies op het spoor te komen van Jezus, de icoon van Gods aanwezigheid onder ons.

♪ God U bent liefde, bron van het leven.

4. 4 Onzevader

4. 5 Eventueel het **beginlied** hernemen.

Aan- en opmerkingen aan guido.debonnet@skynet.be